

Bierność SPOŁECZNA

Studia interdyscyplinarne

Redakcja
ALICJA KEPLINGER

BIERNOŚĆ SPOŁECZNA

Studia interdyscyplinarne

Redakcja naukowa:

Alicja Keplinger

ENETEIA

Wydawnictwo Psychologii i Kultury
Warszawa 2008

© ENETEIA
Wydawnictwo Psychologii i Kultury
Warszawa 2008
wydanie pierwsze

Recenzenci naukowci: Prof. dr hab. Grażyna Dolińska-Zygmunt
Prof. dr hab. Zofia Hasińska
Prof. dr hab. Bożena Janda-Dębek
Prof. dr hab. Alicja Kuczyńska

Redaktor prowadzący: Joanna Karpowicz

Redakcja polonistyczna i korekta: Janina Wunderlich

Skład komputerowy: Jakub Karpowicz

Projekt okładki: Paweł Godlewski

Na okładce wykorzystano zdjęcie z serwisu www.sxc.hu

Seria: Akademicka

Ks₂ 202725

Współpraca wydawnicza Instytutu Psychologii Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego i Wydawnictwa ENETEIA

Adres wydawcy: ENETEIA Wydawnictwo Psychologii i Kultury
00-719 Warszawa, ul. Zwierzyniecka 8A/43
tel. (22) 840-53-30, 840-84-60
fax (22) 840-84-61
e-mail: eneteia@eneteia.pl
www.eneteia.pl

Księgarnia internetowa: sklep.eneteia.pl

Druk i oprawa: Podlaska Spółdzielnia PHU
ul. 27 Lipca 40/3, 15-182 Białystok
tel. (85) 675-48-02, www.podlaska.com.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-85713-98-2

K
84/110

Spis treści

Wstęp – Alicja Keplinger	13
---------------------------------------	----

Część pierwsza

KONTEKSTY PSYCHOLOGICZNE

BIANKA LEWANDOWSKA – Zdrowe i niezdrowe oblicza bierności	17
ALICJA KEPLINGER – Poczucie skuteczności alternatywą dla bierności	37
BEATA BAJCAR – Orientacja temporalna w kontekście aktywności i bierności podmiotu	55
JOLANTA MILUSKA – Alienacja i wartości	67
MAGDALENA KAPALA, TOMASZ FRĄCKOWIAK – Duchowy rozwój człowieka – między biernością i aktywnością	89
KAMILLA A. KONIECZEK – Kody etyczne jako podstawa ocen moralnych zachowań ludzi w stosunku do świata przyrody	105

Część druga

KONTEKSTY KLINICZNE

URSZULA DĘBSKA – Bierność w kontekście niepełnosprawności	123
KAROLINA GERHARD – Optymizm – pesymizm a zaburzenia psychiczne	137

JOANNA PRZESMYCKA-KAMIŃSKA – Przyczyny bierności osób z dysfunkcjami mózgu i sposoby jej przezwyciężania.....	155
ANITA STEFAŃSKA – Przeciw bierności, czyli o rozwojowym walorze teatroterapii	167
MAŁGORZATA WŁODEK, ALICJA KUCZYŃSKA – Wsparcie społeczne w fazie leczenia chemioterapią choroby nowotworowej	177
MARCIN WNUK – Religijne sposoby radzenia sobie ze stresem a poczucie jakości życia Anonimowych Alkoholików	199
IGOR BORKOWSKI – <i>Media relations</i> w przełamywaniu zawodowej bierności osób chorych psychicznie	215

Część trzecia

KONTEKSTY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE

KRZYSZTOF BORYSŁAWSKI, MONIKA KRZYŻANOWSKA – Aktywność społeczna w oczach antropologa	229
MAŁGORZATA BORKOWSKA-NOWAK – Bierność obywatelska siłą scentralizowanego państwa. Alexisa de Tocqueville’a wizja łagodnego despotyzmu	239
JACEK MALIKOWSKI – Tu nic się nie da zrobić, czyli bierność obywatelska	253
ALEKSANDER KOBYLAREK – Bierny obywatel	269
JUSTYNA SZYMAŃSKA – Bierność – samotność. Wzajemne odniesienia.....	283
BEATA BAJCAR, AGATA GAŚSIOROWSKA – Bezrobocie jako przejaw bierności zawodowej	297
MAŁGORZATA GAMIAN-WILK, BARBARA ZIMOŃ-DUBOWIK – Bierność jako strategia radzenia sobie z mobbingiem w miejscu pracy	315
AGNIESZKA CZERW, ANNA BORKOWSKA – Emerytura – nowe możliwości czy nowe ograniczenia?	331
BOGNA BARTOSZ – Korepetycje – bierna czy aktywna forma radzenia sobie z problemami w nauce?	347

JAROSŁAW KLEBANIUK – Psychospołeczne konsekwencje biernego oglądania telewizji.....	365
ANNA BIAŁAS – Bezdomność kobiet jako syndrom wyuczonej bezradności.....	381
KATARZYNA HALIKOWSKA, AGNIESZKA SZYMANEK, ANNA SZYMAŃSKA – Bierność w związkach miłosnych...	395
JOLANTA KOWAL, DOROTA KWIATKOWSKA-CIOTUCHA, JOANNA KRUPOWICZ, URSZULA ZAŁUSKA, MARIOLA STANISŁAWCZYK – Monitorowanie rynku pracy a kompetencje zatrudnionych.....	407
BARTOSZ SCHEUER – Instytucjonalne uwarunkowania bierności społecznej	433
ALICJA PULTOWICZ – Postawy społeczności lokalnych wobec inwestowania w parki wiatrowe w województwie pomorskim i zachodniopomorskim	449
TERESA KUPCZYK – Bierność a edukacja i sukces zawodowy w gospodarce opartej na wiedzy.....	465
<i>Streszczenia</i>	483
<i>Streszczenia w jęz. angielskim</i>	497
<i>Informacje o Autorach</i>	511

Contents

Introduction – Alicja Keplinger	13
--	----

Part one

PSYCHOLOGICAL CONTEXTS

BIANKA LEWANDOWSKA – Healthy and unhealthy aspects of passivity	17
ALICJA KEPLINGER – Self-efficacy as an alternative for passivity	37
BEATA BAJCAR – Temporal orientation in the context of individual activity and passivity	55
JOLANTA MILUSKA – Alienation and values	67
MAGDALENA KAPAŁA, TOMASZ FRĄCKOWIAK – Human spiritual development – between passivity and activity....	89
KAMILA A. KONIECZEK – Ethical codes in evaluation of the men's behaviours towards the world of nature	105

Part two

CLINICAL CONTEXTS

URSZULA DEBSKA – Passivity in the disability context	123
KAROLINA GERHARD – Optimism – pessimism and mental disturbances	137
JOANNA PRZESMYCKA-KAMIŃSKA – Reasons for passivity of people with brain damage. Methods of counteracting	155

ANITA STEFAŃSKA – Against passivity, so about the developmental quality of theatre therapy.....	167
MAŁGORZATA WŁODEK, ALICJA KUCZYŃSKA – Social support to cancer during chemotherapy treatment.....	177
MARCIN WNUK – Religious coping and subjective quality of life among Alcoholics Anonymous	199
IGOR BORKOWSKI – Media relations in overcoming occupational inactivity of mentally ill people	215

Part three

SOCIO-ECONOMIC CONTEXTS

KRZYSZTOF BORYSLAWSKI, MONIKA KRZYŻANOWSKA – Anthropological aspects of social mobility.....	229
MAŁGORZATA BORKOWSKA-NOWAK – The passiveness of the citizens is the power of centralized government. Alex de Tocqueville's vision of „good-natured” despotism..	239
JACEK MALIKOWSKI – There is nothing to help, that is social passiveness.....	253
ALEKSANDER KOBYLAREK – Passive citizen	269
JUSTYNA SZYMAŃSKA – Passiveness – loneliness. Mutual references	283
BEATA BAJCAR, AGATA GAŚSIOROWSKA – Unemployment as a sign of the passivity in the context of vocational interests	297
MAŁGORZATA GAMIAN-WILK, BARBARA ZIMOŃ-DUBOWIK – Passivity as a strategy of coping with mobbing at work place.....	315
AGNIESZKA CZERW, ANNA BORKOWSKA – Pension – new capabilities or barriers?	331
BOGNA BARTOSZ – Private lessons – passive or active way of coping with learning problems	347
JAROSŁAW KLEBANIUK – Psychosocial consequences of passive television watching	365

ANNA BIAŁAS – Homeless of women like a syndrome of learned helplessness	381
KATARZYNA HALIKOWSKA, AGNIESZKA SZYMANEK, ANNA SZYMAŃSKA – Inactivity in romantic relationships	395
JOLANTA KOWAL, DOROTA KWIATKOWSKA-CIOTUCHA, JOANNA KRUPOWICZ, URSZULA ZAŁUSKA, MARIOLA STANISŁAWCZYK – Monitoring labour market and employers' expectations	407
BARTOSZ SCHEUER – Institutional causes of social passivity.....	433
ALICJA PULTOWICZ – Local communities attitude towards wind power plants investing process in Pomeranian and Westpomeranian province.....	449
TERESA KUPCZYK – Passivity versus education and vocational success in a knowledge-based economy ...	465
<i>Summaries in Polish</i>	<i>483</i>
<i>Summaries in English.....</i>	<i>497</i>
<i>Information about Authors.....</i>	<i>511</i>

Wstęp

W opinii psychologa Wiesława Łukaszewskiego (2007)* prawie połowa ludzi na pytanie, jaka sytuacja lub jaki stan rzeczy czyni ich szczęśliwymi, odpowiada: „nicnierobienie”. Gloryfikacja nicnierobienia staje się synonimem tzw. świętego spokoju. Wiadomo jednak, że najświętszy ze wszystkich świętych, czyli święty spokój, szybko staje się cierpieniem. Powiązać to można z pewną panującą zasadą: aby odpoczywać, trzeba się najpierw zmęczyć, aby być aktywnym, trzeba najpierw odpocząć. Skuteczne działanie i funkcjonowanie jednostki wymaga zarówno aktywności, działania, jak i wypoczynku, wyciszenia się od aktywności. Zresztą, czy nie jest tak, że wypoczynek to jedna z pożądanych form aktywności? Każda forma aktywności niesie za sobą pewne określone konsekwencje. Jeżeli któraś z form zaczyna dominować nad pozostałymi, wówczas mogą się pojawiać jakieś zauważalne dysproporcje w zachowaniu jednostki.

Przedstawiciel oświecenia, twórca i jeden z najwybitniejszych przedstawicieli niemieckiej aforystyki, Georg Christoph Lichtenberg (1970)** stwierdził kiedyś, że człowiek, im jest bardziej aktywny, tym więcej popełnia błędów nie do naprawienia (tzn. postępuje niezgodnie z naszymi oczekiwaniami). Wydaje się, że zbliżona do cytowanej myśli Lichtenberga, potoczna opinia, głosząca, że tylko ten nie popełnia błędów, kto nic nie robi, może stać się usprawiedliwieniem i dla aktywności, i dla bierności zarazem. Usprawiedliwienie jest potrzebne zwłaszcza wówczas, gdy pojawia się problem nieadekwatnej do wymagań sytuacji aktywności albo wręcz bierności.

Fenomen bierności jest wciąż niedookreślony, bo złożony, wieloaspektowy, ewoluujący pod wpływem zmiennych psychologicznych, społeczno-ekonomicznych i kulturowych. Zastanawiać się można, czy ten złożony, społecznie drażliwy i uciążliwy problem rzeczywiście

* Łukaszewski, W. (2007). Wprowadzenie. *Charaktery*, 6, s. 3.

** Lichtenberg, G.Ch. (1970). *Aforyzmy*. Warszawa: PWN.

dotyczy nas, Polaków, i w jakich postaciach czy obliczach przejawia się w naszej codzienności.

Na niniejszy tom składa się 29 tekstów podejmujących problematykę bierności ujmowaną w kontekstach: psychologicznym, klinicznym i społeczno-ekonomicznym. Różne oblicza bierności prezentowane są w nim w ujęciu interdyscyplinarnym. Autorzy zamieszczonych opracowań są przedstawicielami różnych zawodów (psycholodzy, antropolodzy, pedagodzy, socjolodzy, ekonomiści, dziennikarze) i środowisk naukowo-badawczych. Wśród nich nie brakuje także praktyków, którzy będąc wrażliwi i zawodowo dociekliwi, dostrzegają znaczącą rangę problematyki bierności, przejawianej i spostrzeganej najczęściej w codziennym życiu w kontekstach negatywnych i negatywnie konotowanych.

Pozostaje mieć nadzieję, że prezentowana książka, opisująca różnorodne oblicza bierności, będzie stanowiła inspirację dla refleksji nad znaczeniem, istotą, genezą i funkcjami bierności w życiu codziennym współczesnego człowieka. Być może tak wzbudzona refleksja będzie też tzw. kołem napędowym działań podejmowanych przez praktyków i teoretyków, zastanawiających się nad skutecznymi sposobami radzenia sobie z biernością przejawianą powszechnie.

Alicja Keplinger